TURK TILINI O‘RGANAYOTGAN TALABALAR UCHUN KONUŞMA KO‘NIKMASINI RIVOJLANTIRISH METODLARI

Sabirova Dilnoza Ulug‘bekovna
Toshkent Axborot Texnologiyalari Universiteti talabasi
Email: sabirovadilnoza2005@gmail.com
Telefon: +998 (94) 088 55 24

Annotatsiya: *Ushbu maqolada turk tilini o‘rganayotgan talabalar uchun og‘zaki nutq (konuşma) ko‘nikmasini rivojlantirish metodlari yoritiladi. Og‘zaki nutq xorijiy til o‘rganishdagi eng muhim, biroq eng murakkab ko‘nikmalardan biri hisoblanadi, chunki u erkin muloqot, to‘g‘ri talaffuz va tezkor fikrlashni talab etadi. Maqolada kommunikativ yondashuv, juftlikda ishlash, rol o‘yinlari, audio-video materiallar hamda sun’iy intellekt asosidagi chatbotlardan foydalanish kabi zamonaviy va an’anaviy usullar ko‘rib chiqiladi. Ushbu metodlar o‘quvchilarning og‘zaki nutqini rivojlantirish va erkin muloqot qilish qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *turk tili, konuşma, og‘zaki nutq, kommunikativ metod, til o‘qitish metodikasi, AI chatbot, interaktiv ta’lim, muloqot ko‘nikmasi.*

Abstract: *This article examines effective methods for developing speaking (konuşma) skills among students learning the Turkish language. Speaking is considered one of the most important yet most challenging skills in foreign language learning, as it requires fluency, correct pronunciation, and quick thinking. The article discusses both traditional and modern approaches, including communicative methods, pair and group work, role-playing activities, audio-video materials, and the use of AI-based chatbots. These methods contribute to improving learners’ speaking ability and developing confident and fluent communication in Turkish.*

Keywords: *Turkish language, speaking skills, oral communication, communicative approach, language teaching methodology, AI chatbot, interactive learning, communication skills.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются эффективные методы развития навыков говорения (konuşma) у студентов, изучающих турецкий язык. Устная речь считается одним из самых важных, но в то же время наиболее сложных навыков в изучении иностранного языка, так как требует беглости, правильного произношения и быстрого мышления. В статье анализируются как традиционные, так и современные методы обучения, включая коммуникативный подход, работу в парах и группах, ролевые игры, аудио- и видеоматериалы, а также использование чат-ботов на основе искусственного интеллекта. Эти методы способствуют развитию навыков устной речи и формированию уверенного общения на турецком языке.*

Ключевые слова: *турецкий язык, навыки говорения, устная речь, коммуникативный метод, методика обучения языкам, AI-чатбот, интерактивное обучение, навыки общения.*

Kirish

Bugungi kunda xorijiy tillarni o‘rganish jarayonida asosiy e’tibor nafaqat grammatik bilim va yozma ko‘nikmalarga, balki og‘zaki nutqni rivojlantirishga ham qaratilmoqda. Ayniqsa, turk tilini o‘rganayotgan talabalar uchun konuşma (gapirish) ko‘nikmasi eng muhim, biroq eng qiyin o‘zlashtiriladigan bosqichlardan biri hisoblanadi. Buning asosiy sababi real muloqot muhitining yetishmasligi, amaliy mashq qilish imkoniyatlarining cheklanganligi hamda xatolardan qo‘rqish hissining mavjudligidir.

Shu sababli, turk tilida erkin va to‘g‘ri gapirish ko‘nikmasini rivojlantirish uchun samarali metodlarni qo‘llash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta’lim jarayonida an’anaviy o‘qitish usullari bilan bir qatorda interaktiv va texnologiyaga asoslangan yondashuvlar, jumladan sun’iy intellekt asosidagi chatbotlar ham muhim o‘rin egallamoqda.

Ushbu maqolada turk tilini o‘rganayotgan talabalar uchun konuşma ko‘nikmasini rivojlantirishning asosiy metodlari va ularning samaradorligi tahlil qilinadi.

Asosiy qism

Turk tilini o‘rganayotgan talabalar uchun konuşma (og‘zaki nutq) ko‘nikmasini rivojlantirish murakkab, lekin tizimli yondashuv orqali samarali natija beradigan jarayondir. Og‘zaki nutqni rivojlantirishda asosiy muammo shundaki, talabalar grammatik qoidalarni bilsalar ham, real muloqotda tez fikrlash va erkin gapirishda qiynaladilar. Shu sababli, bu ko‘nikmani rivojlantirish uchun amaliy mashqlar, interaktiv metodlar va texnologiyalardan kompleks foydalanish zarur.

Birinchi samarali yondashuv — kommunikativ metod hisoblanadi. Bu usulda o‘quv jarayoni grammatik qoidalarga emas, balki muloqotga asoslanadi. Talabalar real hayotga yaqin vaziyatlarda dialoglar tuzadilar, masalan: do‘konda xarid qilish, tanishuv, sayohat yoki universitet hayoti haqida suhbatlar. Bu metod o‘quvchida tilni “qoidalar majmui” sifatida emas, balki aloqa vositasi sifatida qabul qilishni shakllantiradi.

Ikkinchi muhim usul — juftlik va guruhda ishlash. Talabalar bir-biri bilan turk tilida muntazam suhbatlashish orqali o‘z fikrini ifodalashni mashq qiladi. Bu jarayonda xatolar tabiiy hol sifatida qabul qilinadi, bu esa o‘quvchining psixologik to‘siqlarini kamaytiradi. Natijada ular asta-sekin erkin va ishonchli gapirishga o‘rganadi.

Uchinchi metod — rol o‘yinlari (role-play). Bu usulda talabalar turli vaziyatlarga kirishadi: masalan, mijoz va sotuvchi, o‘qituvchi va talaba yoki mehmonxona xodimi va mijoz rollari. Bunday yondashuv real hayotdagi muloqot holatlarini simulyatsiya qiladi va o‘quvchining tezkor fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi.

To‘rtinchi yondashuv — audio va video materiallardan foydalanish. Turk tilidagi filmlar, seriallar, podkastlar va intervyularni tinglash orqali talabalar talaffuz, intonatsiya va tabiiy nutq strukturasini o‘zlashtiradi. Keyinchalik esa eshitganlarini takrorlash (shadowing metodi) orqali o‘z nutqini yaxshilaydi.

Beshinchi va eng zamonaviy metod — sun’iy intellekt va chatbotlardan foydalanish hisoblanadi. ChatGPT kabi AI chatbotlar talabalar uchun 24/7 ishlaydigan virtual suhbatdosh vazifasini bajaradi. O‘quvchilar istalgan mavzuda turk tilida dialog olib borishi, savol-javob qilishlari va xatolarini ko‘rishlari mumkin. Bu ayniqsa real muhitda gapirishdan qo‘rqadigan

talabalar uchun juda foydali. Chatbotlar ularning grammatik xatolarini ko‘rsatib, to‘g‘ri variantlarni ham tavsiya qiladi, bu esa o‘rganish jarayonini tezlashtiradi.

Shuningdek, speaking ko‘nikmasini rivojlantirishda mustaqil amaliyot va doimiy takrorlash ham muhim rol o‘ynaydi. Har kuni qisqa bo‘lsa ham turk tilida gapirish, o‘z fikrini ovoz chiqarib ifodalash va yangi so‘zlarni muloqotda qo‘llash o‘quvchining erkin nutqini shakllantiradi.

Umuman olganda, konuşma ko‘nikmasini rivojlantirish birgina metod bilan emas, balki bir nechta yondashuvlarning uyg‘unligi orqali samarali bo‘ladi. Kommunikativ metod, guruhda ishlash, rol o‘yinlari, audio-video materiallar va sun’iy intellekt texnologiyalari birgalikda qo‘llanganda, talabalar turk tilida erkin, to‘g‘ri va ishonchli muloqot qilish darajasiga erishadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, turk tilini o‘rganayotgan talabalar uchun konuşma (og‘zaki nutq) ko‘nikmasini rivojlantirish zamonaviy ta’lim jarayonining eng muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Og‘zaki nutqni rivojlantirish faqat grammatik bilimlarga tayanib qolmasdan, balki doimiy amaliy mashq va real muloqot muhitini talab etadi.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, kommunikativ yondashuv, juftlik va guruhda ishlash, rol o‘yinlari hamda audio-video materiallardan foydalanish o‘quvchilarning nutqiy faolligini oshirishda samarali usullar hisoblanadi. Shuningdek, sun’iy intellekt asosidagi chatbotlar talabalarga istalgan vaqtda muloqot qilish imkonini berib, ularning erkin gapirish ko‘nikmasini rivojlantirishga katta hissa qo‘shadi.

Umuman olganda, turk tilida erkin va ishonchli gapirish ko‘nikmasini shakllantirish uchun an’anaviy va zamonaviy metodlarni uyg‘unlashtirish eng samarali yondashuv bo‘lib, bu ta’lim jarayonining sifatini sezilarli darajada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi. Til o‘qitish metodikasi bo‘yicha o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
2. Yo‘ldoshev J. G., Usmonov S. A. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
3. Karimov A. A. Xorijiy tillarni o‘qitish metodikasi. – Toshkent: Noshir, 2018.
4. Abdullayeva N. R. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularni ta’lim jarayonida qo‘llash. – Toshkent: Tafakkur, 2019.
5. Qodirov B. S. Til o‘qitishda kommunikativ yondashuv. – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2017.